

Mevrouw ALOFS deelt mee dat ze op vraag van de Federatie van het Notariaat een presentatie (38+51/D.20-57) heeft voorbereid.

Deze presentatie beoogt een beeld te schetsen van de problematiek waarmee het notariaat op het terrein wordt geconfronteerd en hoe het notariaat in de praktijk handelt.

Ze legt uit dat er, aangaande het lot van de uitkeringen in het kader van een aanvullend pensioen, meerdere stromingen zijn binnen het huwelijksvermogensrecht.

De eerste stroming kwalificeert het aanvullend pensioen als een onderdeel van de verloning. Het is een vermogensbestanddeel dat opgebouwd is tijdens de relatie. Het betreft een soort spaarverrichting. In die logica maakt het aanvullend pensioen dus deel uit van het gemeenschappelijk vermogen in het kader van een gemeenschapsstelsel.

Deze stroming is de meerderheidsstroming.

Een tweede stroming kwalificeert het aanvullend pensioen als een pensioen. Het wordt gekoppeld aan het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van het wettelijk pensioen (art. 1401, 4° BW). Het aanvullend pensioen wordt gekwalificeerd als eigen vermogen.

In een tussenstroming wordt het aanvullend pensioen als eigen vermogen gekwalificeerd, maar met een vergoeding aan de gemeenschap indien er bv. bijdragen zijn betaald met gemeenschapsgelden tijdens de relatie.

Ze schetst vervolgens de voorgeschiedenis van de thematiek individuele levensverzekeringen en groepsverzekeringen.

Ze verwijst naar de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 op de Landverzekeringsovereenkomst (WLVO). Deze artikelen bepalen dat het recht op de levensverzekering en de afkoopwaarde van de levensverzekering eigen zijn zonder dat er een vergoeding verschuldigd is aan de gemeenschap. In uitzonderlijke situaties is er wel een vergoeding verschuldigd aan de gemeenschap. Ze haalt de situatie aan van buitensporige premiebetalingen waarbij de bijdragen de mogelijkheden van het gemeenschappelijk vermogen kennelijk te boven gaan.

Ze merkt op dat deze artikelen haaks staan op het huwelijksvermogensrecht. Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest van 25 juni 1999 (nr. 54/99) geoordeeld dat de artikelen 127 en 128 WLVO discriminerend zijn. In het arrest werd evenwel niet verduidelijkt of de kwalificatie van de vermogenswaarde van de levensverzekering als 'eigen', dan wel of het gebrek aan vergoedingsplicht het pijnpunt vormde.

Ook was het niet duidelijk of het arrest van het Grondwettelijk Hof enkel betrekking had op de levensverzekeringen of ook op de groepsverzekeringen.

Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 24 januari 2011 geoordeeld dat het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 juni 1999 niet zonder meer van toepassing is op groepsverzekeringen.

Het Grondwettelijk Hof heeft zich in zijn arrest van 27 juli 2011 (nr. 136/2011) uitgesproken over de groepsverzekeringen.

Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat het niet redelijk verantwoord was dat in het kader van gemeenschap van goederen, het kapitaal van de verplichte groepsverzekering die de werkgever van één van hen aangaat ten voordele van zijn werknemer zou worden beschouwd als een eigen goed dat slechts aanleiding zou geven tot vergoeding indien de premiebetalingen die ten laste zijn van het gemeenschappelijk vermogen kennelijk de mogelijkheden ervan te boven zouden gaan. De artikelen 127 en 128 WLVO schenden bijgevolg de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Het Grondwettelijk Hof volgt dus de eerste stroming. De groepsverzekering is een spaarverrichting en door de werkgever betaalde bijdragen moeten worden beschouwd als loon.

De spreekster verduidelijkt dat het onderzoek van het Grondwettelijk Hof zich beperkt tot de verplichte groepsverzekering die wordt gesloten door de werkgever van één van de echtgenoten en waarvan de premies door de werkgever ten laste worden genomen ter financiering van een aanvullend pensioen in de zin van de WAP.

Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 30 november 2012 de redenering van het Grondwettelijk Hof gevolgd.

De artikelen 127 en 128 WLVO zijn dus buiten werking gesteld door het Grondwettelijk Hof. Er werden pogingen ondernomen om deze wettelijke leemte in te vullen.

Ze verwijst naar het wetsontwerp van 20 augustus 2013 dat werd voorbereid door Professor Casman in opdracht van minister Turtelboom (Parl. st. Kamer 2012-13, nr. 2998/001).

Dit wetsontwerp hanteert de filosofie van de tweede stroming van het huwelijksvermogensrecht, waarbij het aanvullend pensioen als een pensioen wordt beschouwd.

De uitkering van het aanvullend pensioen tijdens het huwelijk wordt gekwalificeerd als gemeenschappelijk vermogen. De uitkering van het aanvullend pensioen na ontbinding van het huwelijksstelsel wordt gekwalificeerd als eigen vermogen van de pensioengerechtigde echtgenoot zonder dat een vergoeding verschuldigd is.

Dit wetsontwerp kreeg kritiek van de voorstanders van de eerste stroming, die de meerderheidsstroming is binnen de rechtsleer en de rechtspraak.

In het kader van de hervorming van het huwelijksvermogensrecht in 2018 werd er een oplossing voorzien voor de individuele levensverzekeringen (art. 1400, 6° en 7°, 1401, §2, 2° en 1405, §1, 8° BW).

Bij uitkering tijdens het huwelijk, behoort de levensverzekering tot het gemeenschappelijk vermogen (indien door gemeenschap voor > 50% gefinancierd). De uitkering van de levensverzekering bij overlijden ter bescherming van de andere partner wordt gekwalificeerd als eigen vermogen zonder dat een vergoeding is verschuldigd aan de gemeenschap. De uitkering van de levensverzekering bij overlijden wordt gekwalificeerd als eigen vermogen waarbij een vergoeding aan de gemeenschap is verschuldigd. Bij uitkering na ontbinding van het huwelijksstelsel door echtscheiding (of overlijden van de begunstigde) is een vergoeding verschuldigd aan de gemeenschap a rato van de netto-afkoopwaarde.

Wat de toepassing in praktijk betreft, deelt de spreekster mee dat de notarissen worden geconfronteerd met heel wat onbeantwoorde vragen. De notarissen kunnen zich enkel baseren op het principe dat door het Grondwettelijk Hof werd vooropgesteld.

Het principe is dat bij een vereffening-verdeling van het huwelijksstelsel met gemeenschap de tijdens het stelsel opgebouwde aanvullende pensioenrechten dienen te worden opgenomen bij de activa van de gemeenschap.

De notarissen beschikken niet over de informatie om de nettowaarde te berekenen. Het is moeilijk om de nodige informatie te krijgen. De vraag stelt zich dan ook of de verzekeringsondernemingen hun medewerking niet zouden moeten verlenen.

Ook is het niet duidelijk wat het tijdstip is van de uitbetaling. Bij echtscheiding stelt zich de vraag "Wat indien de partij die moet uitbetalen over onvoldoende fondsen beschikt?" Bij latere uitkering stelt zich de vraag wie zal nakijken of de uitbetaling correct verloopt. Het nadeel is ook dat er geen clean break plaatsvindt tussen de ex-echtgenoten.

Vervolgens stelt zich de vraag "Wat bij uitbetaling van het aanvullend pensioen via een rente?"

Daarnaast deelt de spreker mee dat het niet duidelijk is of de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en van het Hof van Cassatie naar analogie moet worden toegepast in de situatie van het aanvullend pensioen dat wordt opgebouwd via een pensioenfonds en in de situatie waarin verplichte bijdragen zijn betaald door de werknemer.

In de praktijk wordt vastgesteld dat partijen bij een vereffening-verdeling van het huwelijksstelsel het aanvullend pensioen niet vermelden aangezien ze nog niet over het aanvullend pensioen beschikken. Ook wordt vastgesteld dat het bestaan van groepsverzekeringen niet wordt vermeld om een op tafel liggend akkoord niet te counteren. Dit brengt met zich mee dat de oplossingen die in de praktijk worden uitgewerkt juridisch technisch niet altijd correct zijn. Bij een vereffening-verdeling is het volgens de spreker wel noodzakelijk dat de partijen over alle informatie beschikken om tot een akkoord te komen.

Wat het door mevrouw Anja Vanrobaeys ingediende wetsvoorstel (DOC 55 0960/001) betreft, deelt de spreker mee dat het wetsvoorstel de invoering van een regeling voor de verdeling van aanvullende pensioenrechten tussen partners na echtscheiding of na ontbinding van de wettelijke samenwoning beoogt. Het tijdens het huwelijk of de wettelijke samenwoning opgebouwd aanvullend pensioen wordt in gelijke delen verdeeld, ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel of samenlevingscontract. Er wordt voorzien in een mogelijkheid van 'opt-out', om te vermijden dat onbillijke situaties ontstaan: er kan van worden afgeweken via expliciete bepaling in het huwelijks- of samenwoningscontract, uiterlijk op de datum van het huwelijk of de verklaring van wettelijk samenwonen.

Ze stelt vast dat het wetsvoorstel veel verder gaat dan het toepassingsgebied van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en van het Hof van Cassatie.

Het wetsvoorstel regelt de verdeling van de aanvullende pensioenrechten bij ontbinding van de relatie in een aparte wet.

Volgens de spreekster dient de beslissing te worden genomen of de verdeling van de aanvullende pensioenrechten bij ontbinding van de relatie wordt geregeld via het huwelijksvermogensrecht of via het pensioenrecht. Indien het geregeld wordt via het huwelijksvermogensrecht, moeten de notarissen beschikken over richtlijnen om de verdeling te kunnen toepassen en beroep kunnen doen op de medewerking van de pensioeninstellingen. Indien het geregeld wordt via het pensioenrecht, ligt de verantwoordelijkheid bij de pensioeninstellingen.

Aangaande de vraag welke samenlevingsvormen het voorwerp kunnen uitmaken van een regeling, stelt de spreekster vast dat het wetsvoorstel betrekking heeft op alle gehuwden, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel, en op de wettelijk samenwonenden.

Inzake de uitbreiding naar het wettelijk samenwonen, deelt de spreekster mee dat dit ingaat tegen de logica van het pensioenrecht. Wettelijk samenwonenden hebben immers geen recht op gezinsgerelateerde pensioenrechten zoals het echtscheidingspensioen. Ook gaat deze uitbreiding in tegen de logica van het huwelijksvermogensrecht, aangezien er geen solidariteit of vermenging op vermogensrechtelijk vlak bestaat voor wettelijk samenwonenden.

Inzake de uitbreiding naar gehuwden met scheiding van goederen, deelt de spreekster mee dat dit ingaat tegen de logica van huwelijksvermogensrecht. Tussen gehuwden met scheiding van goederen worden inkomsten immers niet gedeeld. De verdeling van het aanvullend pensioen als enige vermogensbestanddeel is dan ook niet logisch. Vanuit het pensioenrecht bekeken, merkt de spreekster op dat het pensioenrecht een echtscheidingspensioen voorziet voor alle gehuwden (werknemers en zelfstandigen) ongeacht het huwelijksvermogensstelsel.

Ze stelt vervolgens vast dat het toepassingsgebied van het wetsvoorstel zich beperkt tot een echtscheiding of een breuk. De situatie van de beëindiging van een relatie door overlijden moet ook voorzien worden.

Het wetsvoorstel voorziet daarnaast de mogelijkheid van opt-out via een expliciete bepaling in het huwelijks- of samenwoningscontract, uiterlijk op de datum van het huwelijk of de verklaring van wettelijk samenwonen. Ze merkt op dat dit ingaat tegen de logica van het huidige relatie- en huwelijksvermogensrecht als aanvullend recht waarbij een wijziging van het huwelijks- of het samenwoningscontract op elk moment kan (mits notariële akte). Vervolgens merkt de spreekster op dat het wetsvoorstel voorziet in een verdeling bij helften (50/50). Ze merkt hierbij op dat partners via het huwelijksvermogensrecht een andere verdeling van de gemeenschap kunnen overeenkomen.

In het wetsvoorstel wordt het tijdstip van de afrekening niet verduidelijkt. Ze verwijst naar het tijdstip van het einde van de relatie of het tijdstip van de uitkering van het pensioen. Ze deelt mee dat dit moet worden vastgelegd.

Ze verwijst naar het standpunt dat de verdeling van aanvullende pensioenrechten maar kan worden geregeld in een ruimere pensioenhervorming. Er moet echter vermeden worden dat de zaken op de lange baan worden geschoven. Er is nood aan een oplossing op korte termijn. De verdeling van de aanvullende pensioenrechten is immers een pijnpunt in de notariële praktijk.

Aangaande de bemerking dat het wettelijk pensioen en het aanvullend pensioen samen moeten worden bekeken, verwijst de spreekster naar de regeling die voorzien is in het kader van het wettelijk pensioen voor werknemers en zelfstandigen, namelijk het echtscheidingspensioen.

Aangaande het voorstel van professor Stevens van een opt-in markt de spreekster op dat de meerderheid van de huwelijken vallen onder het wettelijk stelsel waarbij er geen advies wordt ingewonnen bij de notaris en er dus geen informatieverschaffing zal zijn.